

3. Левитин И. Е. Государственно-частное партнерство и транспортная инфраструктура / И.Е. Левитин // Транспорт Российской Федерации, 2006. – № 7. – С. 2-5
4. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль / Ф.Х. Найт; пер. с англ. М.: Дело, 2003. – 355 с.
5. Риски бизнеса в государственно-частном партнерстве. Национальный доклад. – М.: Ассоциация Менеджеров, 2007. – 108 с.
6. Тэпман Л.Н. Риски в экономике: учеб. пособие для вузов / Л.Н. Тэпман; под ред. Проф. В.А. Швандера. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.
7. Черкасов В. В. Проблемы риска в управленческой деятельности / В.В. Черкасов. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1999. – 257 с.
8. Шапкин А.С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций: монография / А.С. Шапкин. – М.: ИТК «Дашков и К», 2003. – 544 с.
9. Уварова А. А. Управление рисками в транспортных проектах, реализуемых на основе ГЧП / А.А. Уварова // Транспорт Российской Федерации, 2009. – № 1. – С. 20-22.
10. Public-private partnership // [Электронный ресурс]. – Режим доступа :<http://ppi.worldbank.org>.

Надійшла 03.10.2010

УДК 330.341

І. О. АХНОВСЬКА

Донецький національний університет

В. Є. БОЛГОВ

Донецька філія Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

В дослідженні відображено теоретико-методологічні засади щодо формування стратегії інноваційного розвитку національних економічних систем в умовах глобального конкурентного розвитку.

Research objective is development of methodological bases on formation of strategy of innovative development of national economic systems in the conditions of global competitive development.

Ключові слова: інновація, національна інноваційна система, інноваційна активність.

Актуальність. Зростання інтелектуального потенціалу та науково-технологічні інновації є одними з основних пріоритетів державної політики стимулювання підприємницької активності в ключових галузях технологічного виробництва, часткового перерозподілу національного доходу із спрямуванням коштів на розвиток науки, впровадження новітніх технологій. Поступове вичерпання запасів традиційних ресурсів і збільшення їх цін, розгортання жорсткої конкурентної боротьби на міжнародних ринках факторів виробництва при постійному зростанні та ускладненні кінцевих та проміжних потреб суспільства унеможливило економічний розвиток за рахунок застосування екстенсивних факторів. Тільки та економіка, яка здатна до прискореного оновлення основних фондів, технологій, продукції, до ефективного підвищення швидкості дифузії новітніх досягнень науки і техніки досягає сьогодні перспективної конкурентоспроможності.

Аналіз досліджень. Фундаментальні дослідження, спрямовані на розгляд сутності інновацій і інноваційної діяльності, знайшли своє відображення в роботах вітчизняних вчених В. Александрової, Л.Антонюка, О. Амоші, С. Галузи, А. Гальчинського, Б. Данилішина, О. Лапко, А. Поручника, П. Перерви, Д.Стеченко, Д.Черваньова, а також зарубіжних вчених – П.Друкера, А. Клайнкнехта, Е. Менсфілда, К. Опенлендера, П. Пільдича, Б. Санто, Р. Уотермена, Й. Шумпетера. Вагомий внесок у дослідження проблем світового ринку машинобудівної продукції належить відомим вітчизняним вченим В.Андрійчуку, О.Білорусу, Б.Губському, Б.Данилишину, А.Кредисову, Д.Лук'яненку, Ю.Савчуку, А.Філіпенку, Ю.Шниркову, а також зарубіжних учених: Б.Балаша, Е.Бенуа, А.Крюгер та ін. Не зважаючи на велику різноманітність досліджуваних наукових проблем, присвячених інноваційному прогресу, багато питань його активізації залишилися маловивченими і невирішеними. Недостатній ступінь розробки ряду теоретико-методологічних аспектів дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності (відсутність у сучасній науці однастайності у визначенні основних категорій інноваційно-інвестиційної сфери, широке трактування понять, пов'язаних із цією сферою), невирішеність питання про характер поєднання ринкових механізмів з державними методами регулювання інноваційної діяльності, форм участі держави і бізнесу у фінансовому та інвестиційному забезпеченні інноваційного процесу, неоднозначність, а іноді і суперечливість підходів до обґрунтування методів регулювання інноваційної діяльності ускладнює можливість побудови ефективної національної інноваційної моделі.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування методичних питань управління процесами інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в машинобудуванні.

Основні результати дослідження. У 90-і роки ХХ сторіччя і на початку ХХІ сторіччя у світовій

економіці починає дедалі ширше й інтенсивніше розвиватися інноваційна діяльність, головним чином, у промисловості і науці. В економіці провідних західних країн інноваційний шлях розвитку стає головним напрямком удосконалювання виробничо-технічної бази виробництва і забезпечення економічного зростання. Так, збільшується частка наукових досліджень у складі ВВП, досягаючи в економічно розвинених країнах 50% і більше. Зростає питома вага підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, досягаючи 70-80% у США, Японії, Німеччині, Франції. Обсяг наукомісткої продукції країн ЄС, Японії, США перевищує 20-30% [1]. Підвищується частка інновацій у складі експорту. Питома вага витрат на НДДКР досягає в найбільш розвинених країнах 3-4% ВВП.

Важливою причиною розширення й інтенсифікації інноваційної сфери в західній економіці стала розробка і здійснення національних і міжнародних інноваційних систем, головна мета яких зводиться до забезпечення сприятливих умов для активізації інноваційного фактора економічного зростання.

Концепція національної інноваційної системи почала своє формування з середини 80-х рр. В основу концепції національних інноваційних систем покладено теоретичні положення Й. Шумпетера відносно стимуляторів економічного розвитку, що базувались на ідеях «творчого зруйнування» (як результату технологічних проривів), довгих хвиль економічної активності та еволюційної теорії [2]. Послідовники Й. Шумпетера К. Фример, Р. Нельсон і Б. Лундвалл розвинули ці ідеї і використали їх для пояснення взаємозв'язку технологічного і соціально-економічного розвитку, і відповідно, впливу науки і технологій на розвиток суспільства. Вперше визначення «національна економічна система» було використано в 1987р. Крисом Фриманом у його дослідженні технологічної політики Японії. Він трактував національну економічну систему як систему інститутів в державному і приватному секторах, діяльність і взаємодія яких спрямовані на розробку, вдосконалення і поширення нових технологій. Складовою частиною національних інноваційних систем є безпосередня і масштабна участь держави у фінансуванні наукомістких виробництв інноваційної спрямованості.

Регіоном прискороженого поширення науково-технічної сфери в останнє десятиріччя стала Південно-Східна Азія. Нові індустріальні країни, такі як Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Гонконг) збільшили наукомісткість ВВП в 1,5-2 рази і наближаються до показників європейських країн, а Південна Корея вже досягла американського рівня. Ці тенденції проявляються і в Китаї. В Індії частка НДДКР в ВВП стабілізувалась на рівні 0,8% [3]. США першими забезпечили найбільшу підтримку розвитку наноіндустрії. Частка нанотехнологічних витрат США у світових витратах складає не менше чверті. Також слід відмітити Європейський Союз (25%) і Японію (15%). За прогнозами, в США через 10-15 рр. на базі нанотехнологій буде створена принципово нова галузь економіки з оборотом в 15 млрд дол. США і приблизно 2 млн робочих місць. За оцінками фахівців, щорічні інвестиції в нанотехнології складатимуть більше 1 трлн дол. США [4].

Структурні пропорції сфери НДДКР розвинутих країн можна вважати такими, що склалися і відповідають стадії зрілості самої системи наукових досліджень, сучасним і майбутнім потребам економічного зростання. Участь державного сектору у виконанні наукових досліджень складає 10-20%. У більшості розвинутих країн позабюджетне фінансування наукових досліджень і розробок суттєво перевищило обсяги державних асигнувань в цю сферу. Підприємницький сектор залишається найбільшим виконавцем НДДКР як за обсягом витрат, так і за кількістю зайнятих науковими дослідженнями вчених й інженерів.

В Україні інноваційним процесам, до останнього часу, були притаманні неоднозначні тенденції, насамперед через відсутність міцної виробничої основи виготовлення інноваційної продукції. Як наслідок — відсутність стійкого зростання частки промислових підприємств, що впроваджують інновації, та низький показник частки інноваційно активних підприємств: їх питома вага з 2004 по 2008 рр. коливалась в межах 11 – 12 %, в той час, як у розвинутих країнах сягає 60—70% [5].

Серед перешкод у здійсненні інноваційної діяльності, за підсумками опитування керівників ряду промислових підприємств, найбільш суттєвими є дві групи факторів: обмеженість фінансових ресурсів і недостатній розвиток інноваційної інфраструктури. Якщо на фактори першої групи посилаються в середньому близько 70% опитаних, з них 83% основну стримуючу причину вбачають у нестачі власних коштів, а 56,6% - у недостатній фінансовій підтримці з боку держави, то за факторами другої групи, кількість яких набагато більша, діапазон коливань - від 16 до 37,7% [6]. Це пов'язано, з одного боку, з недостатнім досвідом щодо розвитку і функціонування таких структур в Україні, а з іншого - з обмеженими можливостями безпосереднього запозичення досвіду високорозвинутих країн, які мають більш сприятливі умови для економічного розвитку і формування інноваційної інфраструктури. Кожна країна вирішує це завдання на власний розсуд, з урахуванням конкретних економічних і соціальних умов, особливостей і потреб національної економіки, а головне – виходячи з існуючих можливостей щодо людських, матеріальних, фінансових ресурсів та нагромадженого інноваційного потенціалу.

Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації протягом 2004 – 2008 рр., скоротилася [7]. До того ж, за даними 2009 р., вона не перевищувала 10,7 % (табл. 1). Тобто спостерігаємо парадоксальну ситуацію: на тлі зростання обсягів промислового виробництва в аналізованому періоді спостерігалася загальна тенденція до зменшення частки інноваційно активних підприємств, принаймні у

промисловості.

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств

Показники	2008 рік	2009 рік
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	10,8	10,7
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	5,9	4,8
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	2446	2685
з них нові види техніки	758	641
Впроваджено нові технологічні процеси, процесів	1647	1893
у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	680	753

До причин, що гальмують розробку і реалізацію інноваційних процесів, належать відсутність фінансування, високі витрати, відсутність засобів у замовника, високі кредитні ставки, недосконалість законодавства, труднощі із сировиною і матеріалами, високий економічний ризик, відсутність попиту на продукцію, недостатня інформація про ринки збуту. Більшість зазначених причин мають відверто фінансовий характер.

За середньозваженою щільністю галузевого розподілу обсягів реалізації інноваційної продукції, головна українська експортоорієнтована галузь – металургія має лише 6,5 % від загального обсягу за вищевказаний період. Тим часом, головні конкуренти на світовому ринку (Китай та Росія) в основному реструктуризували свою металургію. Український метал, враховуючи світову тенденцію попиту на сировинні товари, буде дедалі більше неконкурентоспроможним.

Однією з важливих галузей народного господарства є машинобудування. Протягом останніх років розвиток світового ринку машинобудування змінюється, формуються і розвиваються процеси та явища, які торкаються усіх боків його функціонування. Швидкі технологічні зміни, інтенсифікація конкуренції та зростаюча кількість транснаціональних корпорацій стали важливими факторами у розвитку міжнародного виробництва.

Стрімкий економічний розвиток таких держав як Японія, Китай, Південна Корея, Німеччина, що отримав назву «економічне диво», спирається саме на розвиток найсучасніших галузей машинобудування. На сьогодні частка продукції машинобудування від загальнопромислової в розвинутих країнах складає від 30 до 50 % (наприклад, в Німеччині – 53,6 %, в Японії – 51,5 %, у Великій Британії – 39,6 %, в Італії – 36,9 %, в Китаї – 35,2 %) [8].

Важливість машинобудування для економіки України підтверджують ті факти, що в загальному обсязі промислового виробництва частка машинобудування склала в 2007 р – 15%, в 2008 р. - майже 17,4 %, а індекс зростання випуску продукції вдвічі перевищує загальнопромисловий (динаміку цього показника наведено на рис. 1) [9].

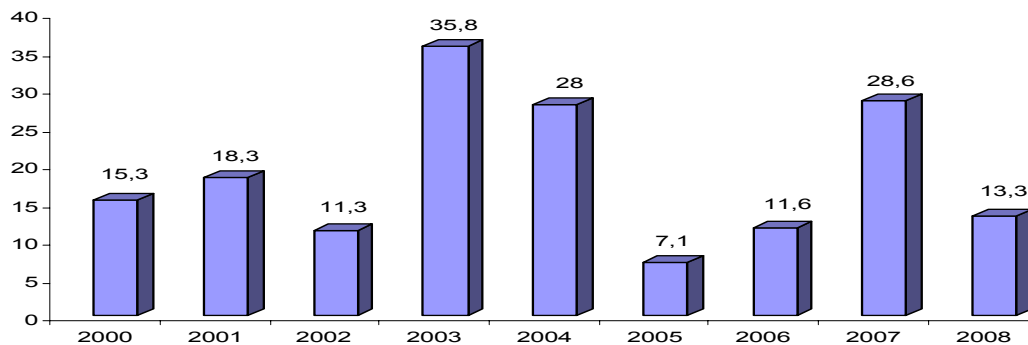


Рис. 1. Динаміка зростання випуску продукції машинобудування в Україні (% до попереднього року)

Головним завданням машинобудівного комплексу в умовах транснаціоналізації є забезпечення його ефективного використання і розвитку. Зміни, які відбуваються на світовому ринку машинобудування, відображаються в обсягах експорту та імпорту машинобудівної продукції як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються.

Україна намагається підтримувати експорт машинобудівної продукції, акцентуючи увагу на збереженні традиційних ринків збуту вітчизняної продукції і проникнення на нові ринки за допомогою нарощування інвестицій у високотехнологічні виробництва, накопичення засобів для освоєння нових технологій. Динаміку обсягів експорту і реалізованої продукції наведено на рис. 2 [10].

Забезпечення інноваційного розвитку економіки України неможливе без розвитку сучасних галузей вітчизняного машинобудування. Так, за обсягами реалізації інноваційної продукції, в період 2004—2008 рр., перші позиції посіли такі галузі народного господарства як машинобудування – 43,2 %, харчова та переробна промисловість – 12,4 %.

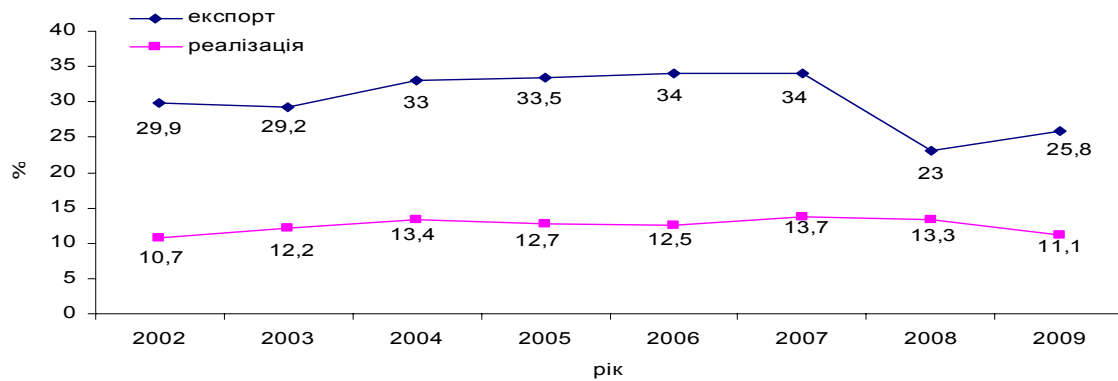


Рис. 2. Динаміка обсягів експорту і реалізованої продукції машинобудування України (% до загального обсягу)

До проблем інноваційного розвитку машинобудування можна віднести наступні:

- розробки не перетворюються на продукт через неефективне бізнес-планування;
- пропонуються рішення, основною перевагою яких є дешевизна;
- відсутність інформаційного каналу знань про світові інновації;
- в технологічному бізнесі розробники інновацій обмежуються роллю інженерів, але потрібні економісти і менеджери, які вміють обґрунтовувати і приймати рішення;
- відсутність технологічних підприємців, які є орієнтованими не на гарантований низький результат, а на ризикований високодохідний бізнес;
- використовується консервативна європейська модель венчурного фінансування, що базується на розрахунках майбутніх грошових потоків, а не американська модель, що дозволяє приймати рішення про фінансування, виходячи з обсягів ринку, який може захопити нова технологія.

Узагальнюючи досвід інноваційного розвитку провідних країн, можна зробити висновок, що потенціал освіченості в інноваційній сфері можна збільшити, якщо формувати інноваційну сприйнятливості через підготовку спеціалістів в галузі економіки і управління виробництвом. Спеціаліст повинен володіти наступними навичками і вміннями: здатність виявляти інновації в інформаційному полі, розрізняти й ідентифікувати їх окремі ознаки; здійснювати оцінку інновації, використовуючи весь арсенал як фінансових, так і маркетингових методів; ініціювати прийняття інновації до використання з метою підвищення конкурентоспроможності організації; здійснювати впровадження інновації в господарську діяльність. Таким чином, інноваційний розвиток машинобудівних підприємств прямо пов'язаний з компетентністю спеціалістів, які працюють в організації. До того ж, сьогодні спеціаліст повинен володіти не однією, а декількома галузями компетентності, тобто володіти необхідною універсалізацією.

Необхідно також враховувати, що на багатьох іноземних підприємствах успіх та конкурентоспроможність спираються на фірмову науку. Тому, необхідно створення науково-технічних центрів як важливої ланки інноваційного ланцюжка. Для всебічної оцінки інноваційної діяльності підприємства керівникам потрібна достовірна інформація про інноваційність продукції, що розробляється.

Висновки. Сучасний етап економіки України характеризується підвищенням інноваційної активності підприємств машинобудівного комплексу, саме тому вважається важливим приділяти більше уваги не лише інноваційним проектам, але і можливості оцінити їх на стадії до впровадження; орієнтуватися при випуску науково-технічної продукції не на її фізичний знос, а на ступінь відповідності вимогам науково-технічного прогресу, екологічної та соціальної безпеки; своєчасно забезпечувати вихід на ринок нової техніки та технології.

Сьогодні основним пріоритетом внутрішньої економічної політики держави повинні стати розробка та реалізація комплексу організаційно-економічних заходів, спрямованих на забезпечення передумов для створення і становлення української системи інновацій, зокрема: формування сприятливого інноваційного макроклімату — одночасне зростання попиту на інновації (схильність економіки і суспільства до інновацій) та їх пропозиції (наявність об'єктивних передумов для створення і продукування інновацій). Реалізація даного завдання полягає у трансформації традиційної стратегії прямих технологій у стратегію створення передумов для активізації інноваційних процесів у суспільстві; формування сприятливого інноваційного мікроклімату — одночасне зростання креативних можливостей суб'єкта господарювання і його готовності їх реалізувати. Загалом формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в Україні потребує внутрішньої політичної стабільності, сприятливих зовнішньоекономічних умов, проведення глибоких економічних реформ у відносинах власності, сфері конкуренції, створення стабільного законодавства, гарантії права інтелектуальної власності та підтримки підприємця-новатора.

Література

1. Галуза С. Г. Инновационно-инвестиционные приоритеты трансформационной экономики / С. Г.

Галуза, Е. А. Микрюкова // Актуальные проблемы экономики. Наук. экон. журнал Нац. академ. управління. – 2007. – № 12 (78). – С. 12-22.

2. Шумпетер И. История экономического анализа / И.Шумпетер. – М.: Экономическая школа, 2004.

3. Чернобаев В. В. Методологічні засади визначення інноваційно-інвестиційної діяльності / В. В. Чернобаев // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ. – 2007. – Вип. 234, т. 4. – С. 975-984.

4. Медведкин Т.С. Глобальная парадигма инновационного развития национальных экономических систем / Т.С.Медведкин // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект – сборник научных трудов. – Донецк: ДонНУ, 2010 – С. 1019-1021.

5. Амоша А.И. Актуальные проблемы инновационного развития Украины и направления их решения / А.И. Амоша // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект – сборник научных трудов. –Донецк: ДонНУ, 2008 – С. 451-456.

6. Куштим В.В. Ключові тенденції інноваційного розвитку реального сектору вітчизняної економіки / В.В. Куштим // Фінанси України – 2008. – № 11 – С. 117-122.

7. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державного комітету статистики України

8. <http://www.oecd.org> – Main Science and Technology Indicators

9. <http://minprom.ua>

10. Зубаиров Н. Машинальный рост / Н.Зубаиров // Инвест-газета. ТОП-100 Рейтинг лучших компаний Украины. – 2010. – С. 60-61.

Надійшла 03.10.2010

УДК 339.97

Л. М. БАБИЧ

Хмельницький національний університет

ЕВОЛЮЦІЯ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ НА СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ ЯК ЧИННИКА СТАБІЛІЗАЦІЇ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В статті досліджуються структурні зрушення в світових фінансах пов'язані з сучасним перерозподілом економічної влади на користь постсоціалістичних країн та країн з ринковими економіками, що формуються, а саме розглядаються перспективи переорієнтації на ці країни транскордонних інвестиційних потоків, інтернаціоналізації їх національних валют, формування міжнародних фінансових центрів регіонального та глобального значення та активація їх зовнішньої експансії.

The article investigates the structural changes in world finance related to current redistribution of economic power in favor of post-socialist countries and countries with market economies, which are formed, namely the reorientation of perspectives in these countries cross-border investment flows, the internationalization of their national currencies of the international financial centers regional and global significance and activation of their foreign expansion.

Ключові слова: глобальна фінансова система, фондові ринки, біржові показники, світові фінансові ринки.

Постановка проблеми. Сучасна глобалізована економіка знаходиться в глибокій фінансовій кризі, яка з часів Великої депресії вважається найпотужнішою за рівнем спаду економічних параметрів. Сучасний світовий фінансовий ринок є могутнім інструментом перерозподілу та мобілізації фінансових ресурсів, їх ефективного розміщення в економіці. Вплив світових фінансових турбуленцій на Україну проявився в багатьох негативних факторах, всі ринкові показники демонструють значне падіння. В таких умовах особливу актуальність набувають питання дослідження та моделювання надійності фінансової системи країни та її окремих складових.

Аналіз останніх досліджень економістів. На фоні формування глобально інтегрованої економіки суттєво пошквалилися дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених і практиків, таких як Дж. Сорос, Д.М. Михайлов, Е.Л. Найман, З.О. Луцишин, О.М. Шаров, Е.С. Шеїнг, Ю.М. Джонсон, О.О. Лапко, О.М. Сохацька, О.М. Денисенко, В. Пилипчук, І.А. Бланка, О.М. Мозговий, В.С. Загорський, Б.В. Губський, А. Філіпенко, З.О. Луцишин. Названі та інші дослідники вивчають тенденції формування світового фінансового ринку та його окремих сегментів – фондового, валютного, ринку похідних фінансових інструментів, шляхи адаптації світового досвіду до українських умов, а також причини виникнення фінансових криз та шляхи виходу з них.

Мета дослідження. Визначити шляхи переходу до більш збалансованого багатополярного устрою світової фінансової системи об'єктивно віддзеркалючої вклад перехідних економік в глобальне виробництво.

Актуальність такої постановки проблеми зумовлена тим, що як показала криза, становище країн з перехідною економікою залишається достатньо не стабільним та в значній мірі залежним від ситуації у великих розвинутих країнах, що домінують у фінансовій сфері та отримують з неї надприбутки, перекладають кризові ситуації на менш розвинуті країни та за рахунок цього вирішують власні економічні проблеми. Такі процеси створюють серйозні загрози та ризики для стабільного розвитку перехідних